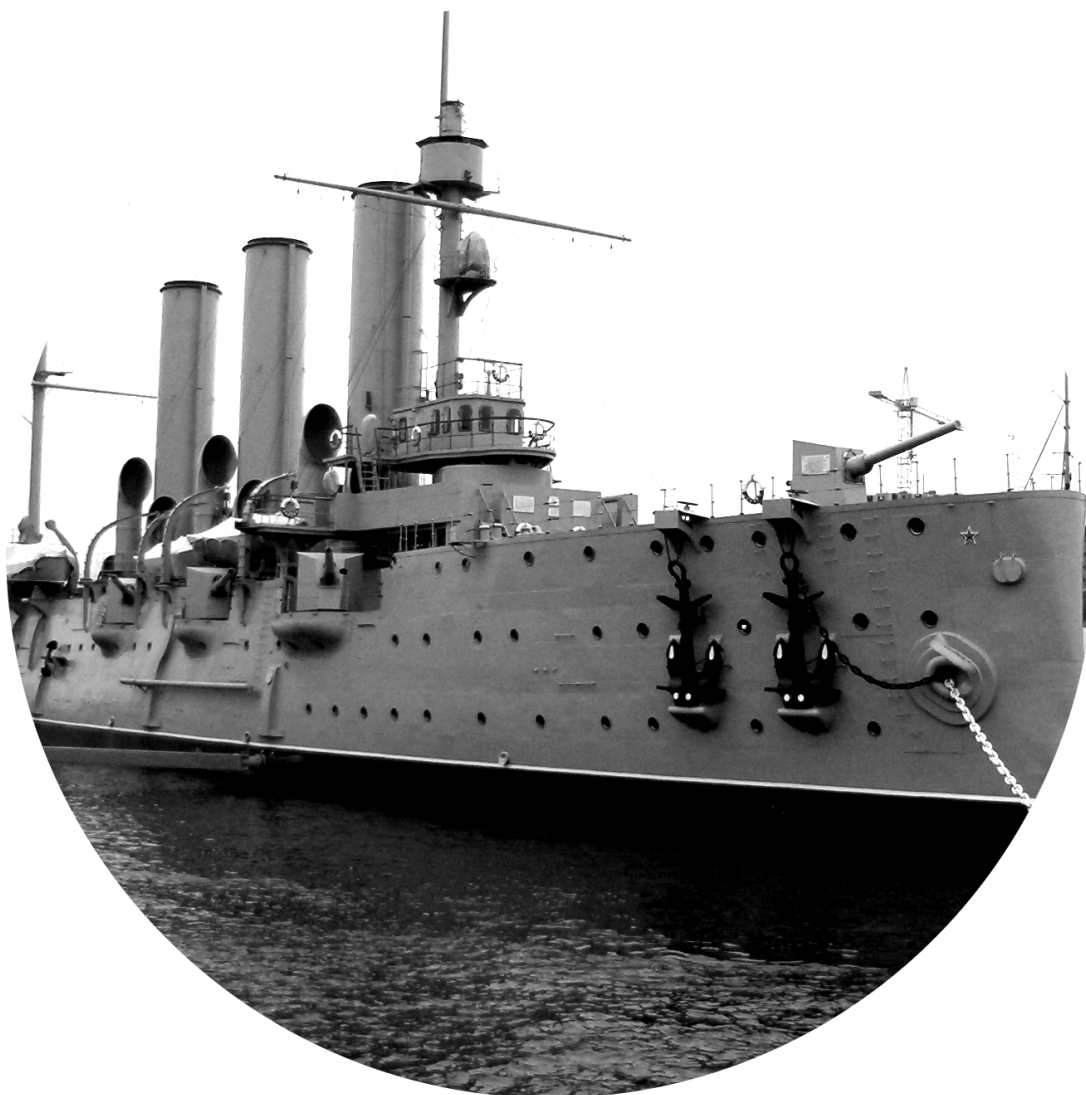

Cikzore

Glasilo Crvene inicijative Kragujevac

Broj 15

ZA BORBENE RADNIČKE SINDIKATE

Talas štrajkova koji je zapljusnuo Srbiju prošlog leta vratio je tračak nade u mogućnost organizovanja radničke klase. Sitni taktički ustupci koji su tokom ovih borbi osvojeni teško da su zadovoljili ikoga, a o nekakvom objektivnom poboljšanju položaja eksploatisanih i marginalizovanih slojeva ne može biti ni govora – naprotiv, čak je deo učesnika doživeo razočaranje, jer su se sa početkom ovih događaja pojavile nade koje su često izlazile iz okvira trenutnih mogućnosti klasnog organizovanja u Srbiji.

Po našem mišljenju, nema nikakvog razloga za nezadovoljstvo, jer mi znamo da se ni u slučaju potpuno razvijenog pokreta u praksi ne dešava da jedan štrajk ili bilo koji drugi događaj bude dovoljan za ozbiljne društvene promene. Naprotiv, mi mislimo da se i iz ovakve situacije može izvući maksimum ako se pravilno proceni odnos snaga i pravilno analiziraju problemi koji postoje.

Prvo, dakle, treba videti, šta se dogodilo; štrajkovi o kojima je ovde reč imali su za cilj potpuno različite stvari – radnici Fijat-Krajsler automobila Srbija tražili su bolje uslove rada i poštenije plaćanje, dok su radnici Goše tražili plaćanje zaostalih zarada i rešavanje problema stvorenih nepoštovanjem zakonskih obaveza od strane privilegovanih stranih kapitalista. Radnike Fijata predvodili su sindikalni funkcioneri, dok su radnici Goše formirali Štrajkački

odbor nezavisno od sindikata, jer u njega više nemaju poverenja.

O epilogu štrajka u Fijatu smo pisali u prethodnom broju „Cika zore“. Nismo bili srećni, ali je takav epilog upravo dao za pravo našem prvom saopštenju o podršci štrajku u kome smo upozorili na moguću destruktivnu ulogu sindikalnih birokrata, što se na kraju obistinilo. Za ono što smo mi znali i govorili nije bila potrebna nikakva naročita mudrost – treba samo pažljivo pratiti i posmatrati stvari sa jedne strane, a sa druge treba imati dovoljno kuraži i poštenja da se to i kaže, a ne da se projektuju dobre želje u stvarnost i predviđaju krupnije posledice od onih koje su moguće.

Teško da bismo u novijoj istoriji radničkih borbi na Balkanu, naročito u zemljama nastalim raspadom Jugoslavije, naći neku u kojoj bar neko iz sindikalnog rukovodstva nije igrao dvostruku igru i predlagao kompromise sa klasnim neprijateljima – vlasnicima kapitala ili predstavnicima vlasti. Čak i po rečima sindikalnih rukovodilaca srednjeg nivoa – na najvišem nivou ne postoji *uvek* (!) razumevanje za radničke probleme. Govorimo o Samostalnom. O Nezavisnosti koja se još uvek zalaže za privatizaciji ne treba trošiti reči. Prethodni događaji su nas uverili u sledeće: nova generacija radništva u Srbiji je dovoljno zrela da vodi svoju borbu. Došlo je vreme da radnici preuzmu svoje sindikate.

To konkretno znači da smene i najure, po zasluži, dosadašnje rukovodioce koje radnički život i radnička borba nije previše zanimala.

Pozivamo sve radnice i radnike da pokrenu inicijative za preuzimanje sindikata. Ako država, što ne bi bilo neobično, iako bi naravno bilo nezakonito, zaštiti nosioce funkcija, onda je vreme za stvaranje novih,

borbenih sindikata. Ali, mi smatramo da bi bilo pravilno prvo pokušati sa preuzimanjem da se ne bi stvarao rascep predstavom i borbi sindikalnih rukovodstava. Uostalom, i pravedno je da ometači radničke borbe izgube svoje mesto koje nezasluženo uživaju u njoj.

ZA BORBENE RADNIČKE SINDIKATE!

DUALNO OBRAZOVANJE

Skupština Srbije je usvojila Zakon o dualnom obrazovanju koji će početi da se primenjuje počev od školske 2019/2020. Uvođenje dualnog obrazovanja u srednje stručne škole u Srbiji predstavlja korak ka završnim fazama restauracije kapitalizma i još jedan od načina dodvoravanja tzv. „stranim investitorima“. Vlada Srbije je inače donela Strategiju o obrazovanju 2012. godine, dok je sa procesom uvođenja kooperativnog obrazovanja sa elementima dualnog modela započela još 2014. uvođenjem u sistem školstva tri obrazovna profila: bravar zavarivač, industrijski mehaničar i električar. Celokupan sistem reformi Srednjeg stručnog obrazovanja i

vaspitanja (SSOV) podržavaju Nemačka, Austrija i Švajcarska, a do sada je oko 40 kompanija otvorilo vrata za 400 učenika koji se školuju po ovom sistemu, a u 2016./2017. godini planirano je uključivanje još 16 škola u kooperativno obrazovanje sa elementima dualnog modela, kažu podaci Privredne komore Srbije (PKS).

U zemlji zavisnoj od stranog kapitala i sa jeftinom radnom snagom poput Srbije, model dualnog obrazovanja predstavlja rasprodaju radno sposobne dece kao ekonomski potlačene korporativnom sistemu. Model dualnog obrazovanja, koji Vlada donekle već primenjuje, dolazi od nemačke organizacije za tehničku saradnju (GIZ).

U Studiji izvodljivosti „Dualnog srednjeg stručnog obrazovanja u Srbiji” navode se udruženja poslodavaca, kompanije i nadležna Vladina tela, dok se sindikati i nastavnici navode kao potencijalna jezgra „otpora prema promenama”. Sve se do sada odvija na nivou protokola, naravno, bez otvorene mogućnosti za javnu raspravu. Uvođenjem dualnog obrazovanja deca se uvlače u „radni proces” kojim postaju nezaštićene žrtve eksploatatorske mašinerije. U predlogu finansiranja, na prvom mestu se navode subvencije od strane Vlade, pa tek onda preduzeća. Dodatno, neće biti nikakvog plaćanja naknade učenicima koji provode manje od 50% programa stručnog obrazovanja u preduzeću, dok se za učenike sa većim udelom provedenog vremena plaćaju naknade u visini od 5000 dinara. Sa tim u vezi uvođenje dualnog obrazovanja deluje kao samo još jedan od metoda subvencionisanja stranih investitora, kojim se država obavezuje da o trošku poreskih obveznika finansira „vaspitanje” jeftine/besplatne radne snage pod krinkom „progres” i „strukturnih reformi”.

Dualni model stručnog obrazovanja je karakterističan za države centra kapitala koje su ekonomski stabilne i sa visoko kvalifikovanom proizvodnjom. Malo je poznato da se u okviru dualnog obrazovanja prvenstveno školuju deca čiji su roditelji uglavnom migranti, nisko obučeni radnici, pa se putem dualnog obrazovanja zapravo samo reprodukuju klasne razlike i na taj način dodatno utvrđuju. Takav sistem obrazovanja uspešno funkcioniše u zemljama Evropske Unije, ali su to države sa jakim i razvijenom privredom, koje iz tih razloga imaju mogućnost analiza budućih potreba tržišta, a onda i mogućnost dugoročnog planiranja i kreiranja obrazovnih politika.

Takav sistem obrazovanja, upakovan u paket reformi, samo naivnim

posmatračima može da deluje kao svojevrsna modernizacija zastarelog obrazovnog sistema koji ne prati tokove savremene ekonomije. U praksi će se dešavati da će učenici iz siromašnijih slojeva društva ostati na istim pozicijama iz kojih potiču, jer će svojim parcijalnim i isključivo strokovnim obrazovanjem, moći da rade na vrlo malom broju radnih mesta koja su slabo plaćena. U samom polazištu je mogućnost za dalje obrazovanje dovedeno u pitanje, a razvijanje bilo kakve političke svesti onemogućeno, dakle proizvodnja jeftine radne snage koja će biti na usluzi kompanijama. Sa obzirom na visoku stopu nezaposlenosti, u atmosferi duboko ukoronjene apatije, očekivano je da će se čak i mizerne, minimalne plate činiti kao logično rešenje egzistencijalnih problema. Ne treba ni govoriti da preduzećima primena dualnog modela obrazovanja svakako ide u korist, jer drugi, a zapravo prvi cilj je privući one koji će u Srbiji oblikovati sve segmente društva prema sopstvenim potrebama tj. potrebama profita.

U skladu sa neoliberalnim obrazovanjem koje je zasnovano na hegemoniji tržišta, a kojem je neophodna potpora državnog aparata, dualnim obrazovanjem će se proizvoditi jeftina radna snaga za velike kompanije čime će se zacementirati pozicije usko obrazovnih radnika a uz to i njihove kulturološke pozicije. Sistem-ska hiperprodukcija „znanja” i društvenih nejednakosti samo otuđuju pojedinca od procesa političkog promišljanja i odlučivanja. Pompezne najave o razvoju preduzetničkog duha su besmislene, jer se ovakvim programom ne razvija preduzetnički duh kod učenika, već se usađuje poslušnost i onemogućava otkrivanje i dalji razvoj postojećeg potencijala kod učenika, koji bi u predstojećem periodu mogao da se pretvori u pobunu.

STO GODINA OKTOBRA

U Kragujevcu je 7. novembra 2017. godine održana tribina „100 godina Oktobra“. Crvena inicijativa je učestvovala u organizovanju ove manifestacije, kojom je obeležena stogodišnjica komunističke revolucije. Na tribini se govorilo o procesu koji je 1917. godine pokrenuo seriju događaja koji su bespovratno promenili svet, svetsku politiku, istoriju i odnose. Bilo je reči i o tome šta je ona sve donela svetu i gde se mi nalazimo danas, sto godina posle nje. Tribinu je vodio Nenad Glišić u razgovoru sa sociologom Vladimirom Markovićem. Posećenost je bila dobra i deo publike se na samoj tribini uključio u razgovor. Do pre samo nekoliko godina ovako dobra posećenost manifestacije sa

ovakvom temom bila bi neverovatna, ali stanje u zemlji i svetu, besomučnost izrabljivanja i osiromašjenja u kapitalizmu koji tlači sve šire slojeve, dovode do toga da ovakve teme postaju interesantne sve većem broju ljudi.

Snimak tribine može se pogledati na Jutjubu.

ŽIVELA OKTOBARSKA REVOLUCIJA!

USTAJ ROBLJE, DIŽI SE!

PROLETERI SVIH ZEMALJA UJEDINITE SE!

KAD LAŽ UDARI U ZID STVARNOSTI

Zasluga je Karla Marksa što je kroz studiju ekonomije, društva i istorijskih kretanja ispravan način povezao naizgled haotične pojave kapitalizma i koje kapitalizam stvara, i predstavio ih kao jedan sistematski proces čije nesreće i nedaće nisu slučajnosti i loša sreća već prirodan rezultat sistema pljačke i eksploatacije koji svojim razvojem stvara nejednakost, a kroz usmerenost profitu stvara sopstvene česte i konstantne krahove.

Karl Marks je, dok je živio u Londonu, sa otpada skupljao čuvene „plave sveške“ – izveštaje o ekonomiji koje su pisali državni inspektori, koje su čitane a kasnije bacane – i iz podataka koje je iz njih dobijao dokazao da postoji proces i logika u kapitalizmu, u vreme kada se tvrdilo da je svet kakvim ga je bog udesio, da profiti dolaze odnekud a da neki ljudi prosto imaju novca a neki nemaju iako čitav život rade za njega.

Od tog vremena ranog kapitalizma i mnogih revolucionarnih pobeda i poraza u borbi protiv njega u međuvremenu, mi smo danas u situaciji da slušamo potpuno iste laži nekih novih debelo plaćenih analitičara, profesora i ekonomista, i naravno političara, koji kao dobre služe sveta novca predstavljaju užase kapitalističke ekonomije kao put napretka i boljitka.

Da političari lažu je već mantra našeg vremena. I crkve su mafijaške organizacije što svi vernici znaju, ali nisu učinili puno da ih raskrinkaju. Međutim, ono što je nezgodno kod ekonomije je to što ma koliko

se lagalo o napretku, ma koliko se govorilo o pravednosti kapitalizma, društvo se raspada. Ono propada. Ljudi propadaju, društveni aparati propadaju, infrastruktura propada, kuće se ruše, sela i gradovi nestaju.

O kapitalizmu u Srbiji, zemlji istočne Evrope, treba govoriti u kontekstu periferije razvijenog kapitalizma. O iskustvima sa kapitalizmom koje su imale razne zemlje Azije, među kojima ima takvih koje su ostvarile veliki industrijski napredak i porast standarda takođe treba govoriti u posebnim kontekstima. Ali kada je reč o teoriji kapitalizma, o zapadnoj teoriji čije mantre se ponavljaju širom Evrope i Balkana, tu se treba osvrnuti na Sjedinjene Američke Države koje su svetska tvrđava kapitalističkog sistema i na njihovom primeru proveriti drže li vodu tvrdnje ekonomista o privrednom rastu i konstantnom koraćanju unapred.

Prema teoriji, bogati ulažu svoj novac u siromašne jer im je to profitabilno, i iako time profitiraju oni takođe onima koji nemaju obezbeđuju poslove, privredni rast i razvoj. U praksi, bogati idu tamo gde im je jeftinije, plaćaju minimalno koliko moraju, uzmu koliko mogu i odu ostavljajući za sobom pustoš.

Nakon finansijske krize 2008, vlasti SAD su preduzele korake sa ciljem da ublaže krizu i ubrzaju ekonomski oporavak. Mediji navode cifre o industrijskom rastu od 2.2%, o padu nezaposlenosti na 4.4%, ali istovremeno je prema najnovijim

istraživanjima čak za 52 miliona amerikanaca utvrđeno da se nalaze u alarmantno lošoj situaciji. Razlika u prihodima i ekonomska nejednakost sada je blizu odnosu kakav je postojao u vreme Velike depresije.

Čak je i MMF dospeo do zaključka da je rastuća nejednakost dugoročno štetna po razvoj ekonomije (200 godina nakon Karla Marksa).

Da li to znači da je plan ekonomskog oporavka SAD propao? Ne, ni najmanje. Nije reč o njegovoj propasti, već u problemima statistike. Rast postoji i on je vidljiv, ali samo u onim delovima zemlje koji su i pre krize posedovali bogatstvo i industriju, a koji su nakon krize dobili još podsticaja da profitiraju još i više. Što se tiče osiromašenih krajeva, među kojima su na prvom mestu bivši industrijski centri kao što je Detroit koji su upropašteni preseljenjem teške industrije u zemlje Azije, njihova mračna sadašnjost pretvoriće se u još mračniju budućnost.

Kakve su projekcije za budućnost? Predvidivo i vrlo jednostavno, oni koji su bogati postaće još bogatiji, a oni koji su siromašni će sve teže plaćati osnovne troškove i obezbeđivati sebi osnovne životne potrebe.

Takva je situacija u SAD, čijoj radničkoj klasi svakim danom sve više pada u zadatak da stanu na put sistemu koji će ih bespoštedno gurati sve dublje. Ali lekcije američke radničke klase nisu daleko od lekcija koje treba da nauči naša radnička klasa, čiji političari su deo američke ideološko-ekonomske matrice. Prenaduvani privredni rast i ekonomski oporavak ne mogu da sakriju propadanje zemlje, društva i društvenih aparata, raseljenje stanovništva, očaj, podelu na prebogate i one koji stvaraju njihovo bogatstvo. Da li će ovakvo stanje politike i društva da nastavi ovako još jednu deceniju, ili dve decenije, ili pet decenija, to je usko vezano za to koliko puta radnička klasa mora čuti istu laž dok i poslednji među nama u nju ne prestane da veruje.

POVODOM IZRUČENJA DŽEVDETA AJAZA

Tranzicione uprave u bivšim socijalističkim zemljama vole da koriste izraze kao što su „vladavina prava“ i slične ideološke floskule, ali isto tako ponekad vole da zobiđu i sopstvene zakone i procedure. Tajni zatvori CIA, bodljikave žice na granicama, paravojne patrolе protiv imigranata, sve je to već viđeno u novim članicama NATO i EU. Pošto je i Srbija, kako njeni upravitelji često ističu - na evropskom putu, i tu se u ime vladavine prava vrši kršenje pravila kad to sila zahteva.

Najnovija epizoda, koja se brzo pretvorila u konfuziju, jeste slučaj sa izručenjem Dževdeta Ajaza Turskoj. Ministarstvo pravde saopštilo je da je ministarka Nela Kuburović potpisala rešenje o izručenju Turskoj gde je Ajaz osuđen na petnaestogodišnju zatvorsku kaznu. Razlog: narušavanje ustavnog poretka. Ovaj zakon, koji Erdogan koristi za obračun sa svim političkim protivnicima naročito je aktuelan posle neuspelog državnog udara.

Međunarodni akti koje je Jugoslavija potpisivala, a koje je Srbija preuzela, zabranjuju izručenje lica koja su izložena progonu. U slučaju Ajaza postoje dva osnova za izlaganje progonu: aktivizam i pripadnost kurdske etničkoj grupi. Tako, umesto da političkom beguncu odobri azil, servilna beogradska uprava, koja ljubi mnoge krvave ruke, krši sopstvene obeveze pomažući represivnom Erdoganovom režimu.

Situacija za vlast se iskomplikovala kada je obznanjeno da je iz Ujedinjenih nacija stigla preporuka da Ajaza ne treba izručiti. Ministarstvo se oglasilo da je preporuka stigla prekasno, te da je Ajaz već

izručen, ali je to demantovala njegova advokatica tvrdeći da rešenje o izručenju njemu još nije ni uručeno. Na kraju, Ajaz je ipak izručen, uprkos tome što je izvesno da će država Srbija zbog ovoga morati da odgovarara pre Komitetom UN. Uprava u Srbiji je procenila da je bolje snositi posledice pred međunarodnim organima i zbog kršenja međunarodnih i ličnih prava, nego da izneveri očekivanja represivnog turskog režima sa kojim je očito postignut nekakav dogovor čiji je deo i ovo kriminalno izručenje.

Na žalost, ova kriminalna operacija je izvedena na prepad, kao što i dolikuje banditskom činu, pa je i reakcija bila neadekvatna. Pozivamo sve slobodoljubive osobe na opreznost i solidarnost. Kapitalistički sistem i njegove uprave spremne su na sve. Zato svi mi moramo biti spremni za borbu.

ŽIVEO DŽEVDET AJAZI!

DOLE ERDOGAN I VUČIĆ!

ŽIVELO BRATSTVO I SLOBODA!

KERALA, GLOBALNO LICE INDIJE

Nedavno se na stranicama Vašington Posta, jedne od najprestižnijih američkih novina koja važi za nezvanični organ CIA, našla naslovna priča o tome kako je Kerala (savezna država Indije) jedno od retkih mesta na zemlji gde komunisti još uvek mogu da sanjaju.

Članak pod nazivom „Komunistički uspeh“ sabio je tadašnje američke vesti u uske stubove naslovne stranice na kojoj su autori teksta Greg Džef i Vidi Doši razmatrali istoriju komunizma u Kerali i profil ministra finansija Tomasa Ajzaka, pitajući se može li ta zemlja preživeti svoj izvanredni uspeh. Autori su istakli da je ključan razlog za opstanak Komunističke partije u Kerali bila njena sposobnost da se prilagodi

zahtevima izborne politike i da primeni različite pa čak i kontradiktorne stavove.

Tih dana je i predsednik Indije Ram Nat Kovind, gostujući u Americi pohvalio svoja dostignuća u oblasti zdravstva i sanitarije, obrazovanja i informacionih tehnologija. Kerala je, kako je rekao, „globalno lice“ Indije.

Sa obzirom na to gde je članak objavljen, može se pretpostaviti da pobeda na izborima koju je ostvarila široka koalicija pod nazivom „Levi demokratski front“ u državi koja ima 32 miliona stanovnika predstavlja dovoljnu pretnju poimanju „američkog nacionalnog interesa“ da i u ovome vidi komunizam. To je dobro; bauk se širi.

„ZAVERA” ŠAHISTA drugi deo

„... najveće i najopasnije iskušenje sporta: on daje ljudima iluziju da mogu biti nevini sve dok se pridržavaju pravila!” Jan Doner (Jan Donner), velemaistor

P ostoji čuvena fotografija iz 1908. slikana na Kapriju (Kraljevina Italija) na kojoj Vladimir Iljič Uljanov revolucionarnog imena – Lenjin i Aleksej Maksimovič Peškov poznatiji kao Maksim Gorki okruženi prijateljima igraju šah. Za oca Oktobarske revolucije se zna da je bio jak amaterski šahista (snage današnjeg rejtinga 2000) i često je bio u stanju da svojim saigračima „da figuru fore”. Šahovska strast očigledno nije našla svog saputnika u revolucionarnim idejama samo kod Lenjina, jer među onima koji uspevaju da osnuju Sovjetski Savez (SSSR) nalazi se plejada igrača od amatera do profesionalaca. Neki od najzanimljivijih su, pomenuti Maksim Gorki, zatim Mihail Kalinjin, Mihail Frunze, Lav Bronštajn revolucionarnog imena Trocki, Vladimir Kirilov, Vladimir Ovsejenko revolucionarnog imena Antonov¹, Aleksandar Fjodorovič Iljin revolucionarno ime Ženevski i Nikolaj Vasiljevič Krilenko. Poslednja dvojica zaslužuju poseban osvrt, jer su tvorci onoga što je danas poznato kao „Sovjetska šahovska škola”.

Aleksandar Fjodorovič Iljin, šahovski majstor, rođen 1894, brat Fjodora

¹ „Za to vreme sedeo je u jednoj od gornjih soba čovek uska lica i duge kose, bivši oficir carske armije, zatim revolucionar i izgnanik, neki Ovsejenko, koga su svi zvali Antonov, matematičar i šahist; on je izrađivao detaljne planove za zauzimanje prestolnice.” John Reed – Ten days that shook the world

Fjodoroviča Iljina revolucionarnog imena Raskolnikov. Izbačen iz gimnazije zbog radikalnih ideja odlazi iz Rusije radi školovanja i uporedo se posvećuje šahu. Sa 18 godina 1912. on sa boljševičkim emigrantima dolazi u dodir u Ženevi gde je prethodno pobedio na gradskom šahovskom prvenstvu, postaje zvanično član partije i dobija revolucionarno ime Ženevski. Zatim se vraća u Rusiju gde odmah po izbijanju Prvog svetskog rata biva mobilisan. Povreda od eksplozije čini da doživi amneziju od koje zaboravlja šahovska pravila, koja sada nanovo pokušava da nauči u vojnoj bolnici. Brzo se oporavlja i vraća na front. Na vesti o pripremanju revolucionarnog ustanka, odlazi u Petrograd gde postaje jedan od glavnih revolucionarnih oficira učestvujući u osvajanju Zimskog dvorca. Odmah po izbijanju prvih nemira krajem 1917. biva poslat u Moskvu da uguši kontrarevolucionarne snage. Tamo uz sprovođenja partijskih i državnih obaveza pokušava, na svoju ruku, da sakupi preostale šahiste Moskve i osnuje šahovski klub. Saznaje da se šahisti povremeno okupljaju u podrumi G. D. Bermana, i tamo sa dvadesettrogodišnjim učiteljem matematike i šahovskim majstorem Nikolajem Grigorjevim organizuje prvi zvanični meč u Sovjetskom Savezu. Meč je igran u nemogućim uslovima. Pošto su sveće bile lošeg kvaliteta kada bi se spuštao mrak morali su da sto iznose na stepenište. A veliku rešenost samog domaćina da meč uspe, Berman pokazuje davši im celo pakovanje šibica koje su tada bile izuzetno dragocene kako bi igrač koji nije na potezu mogao svom protivniku da držeći rukom upaljenu šibicu osvetljava

tablu. Atmosferu je dopunila ruska zima pa su kako je sam Ženevski pisao „morali ispod stola da igraju polku i mazurku” kako se ne bi smrzli. Ovaj meč koji je Grigorjev pobedio sa 6,5 prema 1,5 koliko god jaderno izgledao u očima današnjeg čoveka bio je temelj na kome je stvorena „Sovjetska šahovska mašinerija”. Iljin-Ženevski zatim osnova mesečnik „Šahmati v SSSR”, najznačajniji šahovski magazin dvadesetog veka. Organizuje prvo prvenstvo Sovjetskog saveza u šahu 1920. Na turniru u Moskvi 1925. možda i najjačem na svetu te godine, pobeđuje svetskog prvaka Kapablanku i zauzima sasvim solidno 10. mesto; trostruki je prvak Lenjingrada... Radio na popularizaciji šaha kroz osnivanje Sovjetske šahovske sekcije i zaslužan za uvođenje šaha u vojne škole. Poginuo 1941. godine tokom Nemačke opsade Lenjingrada. „El Presidente” kako su ga zvali šahisti bio je srdačan čovek, govorio tečno nekoliko jezika, širokog obrazovanja i lepih manira, zbog čega je bio postavljan za konzula u Latviji i ambasadora u Čehoslovačkoj.

Nikolaj Vasiljevič Krilenko rođen 1885, član boljševičke partije od 1905. Jedan od najistaknutijih ličnosti oktobarske revolucije gde u jednom trenutku zbog svojih organizacionih sposobnosti biva izabran za vrhovnog komandanta vojske Ruske Sovjetske Federativne Socijalističke Republike. Nakon revolucije postaje šef Revolucionarnog suda, a pažnju svetske javnosti će skrenuti kao državni tužilac u procesu protiv velikodostojnika Ruske rimokatolične crkve 1923. godine. Kao zakleti ateista Krilenko će od ovog suđenja napraviti sud svim religijskim pokretima. (Postoji nešto poetske pravde u činjenici da šahista optužuje crkvene vođe s obzirom da je od nastanka šaha situacija uvek bila suprotna.) Zahtevao je smrtnu kaznu za optužene sveštenike koje su zatim i izrečene. Godina 1924. je ključna za Sovjetski šah, a

možemo reći i za šah uopšte. Tada na čelo Sovjetske šahovske sekcije dolazi Krilenko radikalno zahtevajući: „Moramo da prekinemo sa neutralnošću šaha. Moramo da osudimo formulu ‘šah radi šaha’, kao što smo ‘umetnost radi umetnosti’”. „Moramo da organizujemo brigade šahista i smesta krenemo sa ispunjavanjem petogodišnjeg plana za šah.” Ma koliko ove reči danas zvučale kao fraze zanesenjaka iza njih se krila vrlo duboka, a pokazalo se i dalekosežna ideja. Oktobarska revolucija je oslobodila radnike i seljake vekovnog ropstva i dala im svu vlast u ruke, ali narod nije bio dovoljno obrazovan za upravljanje. Najveći društveni eksperiment koji je svet ikada video, krenuo je ka ostvarivanju najvećih ideala čovečanstva vođen avangardnom boljševičkom partijom i jednim od najzaostatijih naroda Evrope, u zemlji izmučenoj ratom. Prvo što su nove vlasti uradile bilo je da obrazovanje učine besplatnim i svima dostupnim, jer bez obrazovanog, mislećeg čoveka ideali komunizma su nemogući, ali vekovi eksploatacije, dresure, uveravanja da su kao pripadnici niže klase – nižeg intelekta, učinili su da je narod sa velikom rezervom koristio dar novih vlasti – mogućnost da izađe iz mraka neznanja. Sada se pojavljuje šah kao oruđe kojim treba izgraditi most između uplašenog, nepoverljivog seljaka i obrazovnih institucija. Vekovima je šah bio odušak, intelektualni filter za one koji su ostali nepismeni ili skrajnuti a imali su potrebu da prikažu svoje umne sposobnosti; zašto ne bi sada postao zvanični alat emancipacije? Sovjetsko šahovsko društvo formulisalo je svoj naum ovim rečima: „U rukama proleterijata šah mora biti oruđe kojim će se osnažiti rast intelektualne kulture među industrijskim i seljačkim masama, i time ih približiti svesti o političkoj borbi proleterijata.” Ovo otvoreno jedinstvo politike i šaha doneće šahu status „nacionalnog sporta” u SSSR-u i društveno priznanje kakvo nikada pre, ni

posle neće imati. Počinju da se organizuju turniri za igrače svih nivoa šahovskog znanja, otvaraju se klubovi, masovno se pišu i štampaju knjige, brošure, magazini... Krilenko lično uspeva da ubedi predrevolucionarne šahovske majstore, kao što su Aleksej Seleznev, Boris Verlinski da ostanu u novoj državi i aktivno se uključe u rad na popularizaciji šaha. 1924. Osniva se „Svetska šahovska federacija“ (FIDE), koja odmah upućuje zvanični poziv Sovjetskom savezu da se uključi u njen rad, ali vrh sovjetske šahovske sekcije poziv jednoglasno odbija uz obrazloženje da je za njih šah „stvar borbe proleterijata i da stoga, ne mogu da učestvuju u radu organizacije koja pretenduje na neutralnost“!

Šah će ući kao predmet izučavanja u sovjetske osnovne škole, biće osnovan „Dvorac pionira“... Sve to predstavlja samo logični sled događaja iniciranih Krilenkom i Iljinom-Ženevskim. Istina, poslednje godine njegovog života baciće senku na njegovo delo, kada će podržati Staljinovu ideju o vraćanju krivične odgovornosti za homoseksualnost, koju su on i njegovi saborci ukinuli nakon revolucije. Biće streljan u Staljinovoj čistki 1938. nakon što je pod mukama priznao krivično delo sabotaže. Jedan je od prvih koji su nakon pada Staljina rehabilitovani.

„Sovjetska šahovska mašinerija“ nastaviće da traje i razvija se nakon smrti njenih tvoraca, a rezultiraće više od pola veka prevlasti sovjetskih šahista na svetskoj šahovskoj pozornici. Već 1924. broj registrovanih šahista u SSSR-u raste na 24 000, da bi se zatim neverovatno povećao u narednim godinama pa tako 1928. taj broj je 140 000, a tokom tridesetih već će narasti na neverovatnih milion. Godine 1950. Sovjetski savez ima tri miliona registrovanih igrača. Broj igrača sa šahovskom titulom ili kategorijom broji preko 500 000, što tada predstavlja polovinu broja šahista sveta.

Godine 1935. na šampionatu Sidikata učestvovalo je 700 000 igrača. Mada šah nije forsiran zarad „vrhunskih sportskih rezultata“, vrlo brzo Sovjetski šah dobija prvu zvezdu profesionalnih arena – Mihaila Mojsejeviča Botvinika.

Botvinik, rođen 1911. godine u jevrejskoj porodici registrovanoj u zaseoku Repino kraj Lenjingrada. Ubeđeni komunisti i ateisti, inženjer, naučnik koji će učestvovati na izradama elektro centrala i šahovskih računara biće centralna figura i najveća zvezda sovjetskog „zlatnog doba“ šaha. Godine 1931. skreće pažnju na sebe pobedom na prvenstvu Sovjetskog saveza. Svetski prvak postaje 1948. i tokom svoje karijere dva puta će uspeti da povрати izgubljenu titulu šampiona. Njegov studiozni pristup pripremama (fizički i psihički), sistematičnost u igri i analitički duh promeniće lice šaha. Biće aktivan kao organizator i trener. Nekoliko sovjetskih igrača se okitilo titulom svetskog prvaka, ali nijedan nije nosio takvu crtu sistema iz kojeg je dolazio kao Botvinik. Suviše mlad da bi učestvovao u oktobarskoj revoluciji, njegovo stasavanje će se poklopiti sa šahovskom revolucijom Krilenka i Iljina-Ženevskog, ali će takođe i njegova smrt doći nešto nakon smrti Sovjetskog saveza. U postsovjetskim godinama, on će kao osamdesetdvogodišnjak ustati u odbranu vrednosti sa kojim je živio i borio se, otvoreno u medijima osuđujući politiku Borisa Jeljcina. Ali u vremenima koja su dolazila nikome više nisu trebali heroji već milioneri, niti je ko imao sluha za starce-komuniste pored grlatih tajkuna. Miša, kako ga je zvala njegova supruga, balerina Gana, umro je 1995. godine.

Još jedno ime zaslužuje da bude pomenuto među znamenitim šahistima-revolucionarima. Kada je Hoze Raul Kapablanka igrao turnir u Buenos Ajresu, među posmatračima se nalazio i Ernesto Gevara

Linč koji je specijalno da bi video svetskog prvaka poveo svog sina Ernesta mlađeg Gevaru koga će svet upamtiti po nadimaku „Če”. Dečak je bio fasciniran šahom i pre toga, ali su ga atmosfera turnira i taj lepi čovek ponosnog držanja kome su svi ukazivali poštovanje zauvek vezali za igru sa crno-belim figurama. Otac mu je tada rekao da Kapablanka dolazi sa ostrva Kube koja će od tada biti prvo mesto koje mladi Ernesto želi da poseti. „Če” će postati solidan šahista, osvojiće prvu kategoriju, a u simultankama je uspeo da remizira i nekim vodećim svetskim velemaistorima.

Godine 1962. iniciraće održavanje memorijalnog turnira posvećenog Kapablanki, a taj turnir koji se održava svake godine, dok ja ovo pišem još nije prekinuo svoju tradiciju.

Teško je danas imati kompletnu sliku o tom vremenu kada su 1950. godine u Moskvi, Botvinik i Bronštajn igrali meč za svetskog prvaka, a nagradni fond je bio za pobednika fotoaparat marke „Lajka”, a za poraženog marke „Zenit”. Ali SSSR je mnogim šahovskim radnicima i igračima obezbeđivao stalna primanja do kraja života, kroz plate ili stipendije, nešto što današnjem šahisti, prekarnom radniku, zvuči kao san. Naravno, kako se menjala politika SSSR-a tako se i odnos prema šahstima menjao te on nije uvek bio indentičan kao ni strategija odgovora na pitanje „Kakvu ulogu u društvu treba da imaju šah i šahisti?” Jedna zanimljivost dogodila se u decembru 1987. kada na naslovnoj strani šahovskog mesečnika „Šahmati v SSSR” izlazi Staljinova slika, da bi broj nakon svega nekoliko dana bio povučen iz prodaje a zamenilo ga novo decembarsko izdanje (bez Staljina) u kom se nalazio odlomak iz romana „Lužinova odbrana” Nabokova, pisca čija su dela dotad bila zabranjena u SSSR-u. Takođe ispod naziva magazina obrisan je slogan „Proleter i svih zemalja, ujedinite

se!” koji se tu nalazio od osnivanja, čime je jasno oslikan nov put kojim kreće sovjetsko društvo.

Ulogu šaha u borbama obespravljenih podvući će Vatroslav Mimica u svom filmu „Seljačka buna 1573” gde u prvoj sceni u kojoj upoznajemo lik Matija Gubca zatičemo ga kako u kafani (iako istorijski netačno, ali idejno sasvim opravdano) igra šah!

Kako god gledali na šah, kao na zanimaciju, „game”, protraćeno vreme (i intelekt), umetnost, nauku, sport, biznis, profesiju, kockanje... postoji jedna stvar koju svi šahisti tokom igranja nauče, za koju vredi potrošiti novac, vreme i pamet – saznanje da su svi ljudi isti. Gde god da sam stizao svuda su se i hrišćani i muslimani oduševljavali jevrejinom iz Rige, njegovim briljantnim kombinacijama i oponašali „Taljev stil”. Najveći amero-mrzci skidaju kape pred Morfijevim partijama, a i jedan od najvećih šahista ikada Bobi Fišer gajio je neskriveno divljenje prema sovjetskoj šahovskoj školi i njenim rezultatima. Ne postoje otvaranja karakteristična za određene rase i nacije, ne postoje stilovi određeni podnebljem, strategije određene ideologijama. Postoji samo jedno univerzalno šahovsko pravilo „Gens una sumus”².

² Latinski slogan svetske šahovske federacije - „Jedan smo rod.”

DIN CIRIL RID

DIN CIRIL RID (1938-1986) je bio američki glumac, pevač i tekstopisac koji je veći deo svog zrelog životnog doba proveo u Južnoj Americi, a zatim i u Istočnom Berlinu. Zanimljiv je zbog toga što predstavlja primer suprotan od poznatih istočnoevropskih disidenata. On je bio neka vrsta disidenta zapadnog sveta i kao čoveku koji je pružio otpor iz centra imperijalizma može mu se posvetiti malo pažnje.

Rođen je u Denveru, ali se sa porodicom selio mnogo puta, živeći u Kaliforniji i Juti, da bi se kasnije vratio u Denver. U srednjoj školi bio je uspešan atletičar ali se, posle nekoliko godina provedenih na Univerzitetu Kolorado preselio u Kaliforniju u potrazi za muzičkom karijerom. Posle nekoliko pokušaja, prvi ugovor potpisao je 1958 godine. Ta izdavačka kuća ga je proizvela u tinejdžerskog idola i on je objavio još nekoliko značajnih singlova poput *Anabele*, *Para makaza*, *Poljubio sam kraljicu*...

Rid nikad nije ostvario veći muzički uspeh u SAD ali se pesma „*Naša letnja romansa*“ pokazala toliko popularnom u Južnoj Americi da je on odlučio da ostane u Argentini i započne turneju. Njegova slava i prodaja pesama su u Južnoj Americi bili više nego zapaženi (u Čileu i Peruu se takođe pojavljivao u najgledanijim televizijskim programima).

Živeći u Južnoj Americi, Rid je snimao muzičke albume, filmove i održao mnogo-brojne koncerte. U Argentini, gde je ostao da živi gotovo četiri godine, imao je i svoju televizijsku emisiju, a na muzičkim nastupima pratnju su mu činili članovi argentinske rok grupe „*Los Dominates*“ iz Lanusa.

Boraveći u Čileu postaje levičar i počinje da propagira političku filozofiju kojom

se zalagao za borbu protiv ugnjetavanja i siromaštva. Protestovao je protiv upotrebe nuklearnog oružja i američke spoljne politike i takođe održavao besplatne nastupe po zatvorima i siromašnim gradskim četvrtima. Međutim, posle vojnog puča u Argentini 1966, Ridova politička aktivnost je bila zabranjena od strane hunte i on biva deportovan.

Rid je 1971. godine napisao otvoreno pismo Aleksandru Solženjicinu optuživši ga da je svojim radom oklevetao Sovjetski Savez.

Neko vreme živio je u Rimu, snimajući reklame i glumeći u špageti vesternima. Obilazio je zemlje centralne i istočne Evrope uključujući i Sovjetski Savez gde je bio neizmerno popularan.

Godine 1973, Rid odlučuje da se trajno nastani u Istočnom Berlinu gde je nastavio da glumi, režira i piše scenarija za film. Tokom narednih godina snimio je 20 filmova, producirao 13 ploča i održao koncerte u 32 zemlje. Režirao je i glumio u filmu *Pevač* 1978. godine, životnoj priči njegovog prijatelja Viktora Hare, popularnog čileanskog pevača i tekstopisca, koga je ubila vojska u puču organizovanom protiv tadašnjeg predsednika Salvadora Aljendea.

Iako odan idejama komunizma nikad se nije priključio vladajućoj istočnonemačkoj komunističkoj partiji i uprkos mnogobrojnim protivljenjima i kritikovanju američke politike izjavljivao je svoju ljubav prema domovini do kraja života. Sadržaji njegovih pesama su često potvrđivali tu vezanost. Nikad se nije odrekao svog američkog državljanstva.

Ipak, u intervjuu koji je dao za CBS-ovu emisiju *60 minuta*, branio je sovjetsku intervenciju u Avganistanu kao i gradnju Berlinskog zida (govoreći da se to čini u samoodbrani), a Ronalda Regana je poredio sa Staljinom što je razbesnelo američku javnost, a naročito Ridove prijatelje i rodbinu. Dobijao je pisma iz SAD-a u kojima je proglašavan izdajnikom.

Šest nedelja posle njegovog gostovanja u emisiji *60 minuta* Rid je pronađen mrtav u jezeru Zojtener nedaleko od svog doma u Istočnom Berlinu. Iako je zvanični izveštaj glasio da je u pitanju bilo nenamerno davljenje, njegovi prijatelji su sumnjali na samoubistvo, a porodica u SAD-u je tvrdila da je Rid ubijen.

Ridova oproštajna poruka kasnije je pronađena na poledini filmskog scenarija koji se nalazio u njegovim kolima. U njoj je Rid izražavao žaljenje zbog propalog braka sa svojom trećom ženom. Izvinio se i Erihu Honekeru, generalnom sekretaru komunističke partije Istočne Nemačke, naročito zbog nekih svojih postupaka koji su mogli da naruše ugled Istočne Nemačke. Poruka je pohranjena u državnom arhivu kao poverljiv dokument i nije obelodanjivana do ponovnog ujedinjenja Nemačke.

Godine 2004, ruska televizija je emitovala dokumentarni film o Dinu Ridu pod nazivom „*Ko ste vi, gospodine Rid?*“, spekulšući o mogućnostima da je on bio agent CIA, KGB-a ili Štazija, ali je omanula u predočavanju bilo kakvih konkretnih dokaza koji bi potvrdili tu sumnju. Pretpostavlja se da je u periodu između 1976. i 1978. zaista radio za međunarodni odsek Štazija.

Ridov život i rad uticali su na mnogobrojne stvaraoce koji su, inspirisani njegovom biografijom, pravili mjuzikle, pisali knjige i snimali filmove.

Crvena inicijativa Kragujevac

CiK je grupa koja ima za cilj da kroz političku i kulturnu borbu da svoj doprinos svrgavanju kapitalističkog društvenog sistema i uspostavljanju pravednijeg društva. CiK je internacionalistička, ateistička, klasna organizacija koja se u svom svakodnevnom radu bori protiv širenja verske, rase i međunacionalne mržnje, patrijarhata, sprege države i crkve, i bilo kakvog oblika verske i nacionalne indoktrinacije. Prihvatamo i branimo pravo svakog pojedinca na političko, seksualno i versko opredeljenje. Borimo se za sve kojima su prava ugrožena. CiK se poziva na istorijsko mesto Kragujevca kao kolevke radničkog pokreta u Srbiji i na Balkanu 19. i 20. veka. CiK se bori protiv istorijskog revizionizma i pokušaja izmene kolektivnog sećanja na događaje iz Drugog svetskog rata i karakter antiifašističke narodnooslobodilačke borbe. CiK se bori protiv granica, imperijalističkih ratova i siromaštva u svetu. Za društvo slobodnih i ravnopravnih ljudi. Za društvo bez eksploatacije. Za svima dostupno i besplatno školstvo i zdravstvo. Za slobodnu ljubav. „Komunisti sa prezirom odbijaju prikrivanje svojih pogleda i namera. Oni izjavljuju otvoreno da se njihovi ciljevi mogu postići samo nasilnim rušenjem čitavog dosadašnjeg društvenog poretka. Neka vladajuće klase drhte pred komunističkom revolucijom, u njoj proleterci nemaju šta da izgube osim svojih okova, a dobiće čitav svet!“

